

Moravský markrabě Přemysl

I. Charakteristika

Osoba markraběte Přemysla je v české historiografii tak trochu skryta nejen ve stínu svého bratra českého krále Václava I., ale rovněž ve stínu svých předchůdců Vladislava Jindřicha a Přemysla Otakara I. Markrabě Přemysl byl nejmladším synem ze svazku Přemysla Otakara I. a Konstancie. Přesné datum jeho narození neznáme, ale díky zpravodaji doby Karla IV. víme, že se nejspíš narodil roku 1209 a stejně tak v tichosti umírá v roce 1239. Bohužel ani nevíme přesné místo, kde naplnil své dny. Dokonce nebyl uložen ve velehradském klášteře, jak si přál, ale v tišnovském klášteře. Jaký měl tedy nejmladší syn českého krále Přemysla Otakara život? Příliš toho nevíme. Přesto byl Přemysl zajímavou epochou nejen moravských dějin. Jako s nejmladším synem se s ním nejspíš ani nepočítalo ve vladařské činnosti. Jeho bratr Václav I. měl vládnout v Čechách jako král český a na Moravě jako markrabě moravský prostřední bratr Vladislav, ze svazku Přemysla Otakara I. a Konstancie. Pro mladého Přemysla tak mohla být chystána snad sutana. Vše se změnilo po smrti staršího Vladislava, který spravoval Moravu a po jehož odchodu se stal markrabětem moravským Přemysl. Ze „stínu“ ovšem vystupuje až po smrti otce Přemysla Otakara I., kdy aktivně působí nejen ve správě Moravy, ale rovněž se angažuje i v zahraniční politice. Což nás přivádí k problematickému vztahu markraběte Přemysla a jeho bratra českého krále Václava I. Přemysl se proti němu dokonce dvakrát vzbouřil. Přesto se po uherském exilu Přemysl vrací na Moravu. Zůstává mu pod správou ovšem jen severní díl Moravy, tedy Olomoucko a Opavsko. Nejde se tak ubránit dojmu, že stejně tak, jak byl jeho život v mládí skryt ve stínu rodiny, tak poslední léta života prožil opět v ústraní. Kde odměňoval své věrné z krušných let a pořádal věci poslední. Přemyslův život by tak mohl být zajímavým námětem k zamyšlení a to minimálně o jeho vztahu s bratrem Václavem I., kde nechyběla zrada, ale i odpuštění. Rovněž by práce mohla přispět zaplněním chybějícího dílu k dějinám markraběcí Moravy a jejího vztahu a postavení k českému království.

II. Stav poznání

Úctyhodná řada listin vydaných markrabětem Přemyslem nám dovolují hlubší poznání nejen jeho života, ale především vývoje markraběcí Moravy. Oporou jsou především písemnosti markraběcí kanceláře, která však vykazuje značně nerovnoměrnou činnost. Pojednání o markraběcí kanceláři sepsal již Gustav Friedrich a dále Jindřich Šebánek a Sáša Dušková. Z dalších pramenů nám zanechal informace neznámý autor Pulkavovy kroniky. Poměrně skoupé ohlasy zahraničních glosátorů mohou také doplnit chybějící díl poznání. Přestože jako příjemce listin moravského markraběte Přemysla vůbec nenalzáme a jako svědek se objevuje

pouze na dvou otcových listinách z listopadu 1228, zůstávají tak pro nás stěžejním listiny jím vydané, kterých je víc jak tři desítky. Další listiny byly vyhotoveny za spoluúčasti jiných osob, především krále Václava I., dále pak olomouckého biskupa Roberta, královny - vdovy Konstancie, Přemyslovy manželky moravské markraběnky Markéty a jejího otce Oty Meranského. Většina pramenné základny je vydaná edičně v MGH a CDB, což by mohlo další práci zjednodušit. Osoby pátého moravského markraběte Přemysla se dotkla rovněž celá řada badatelů při řešení dílčích problémů, chybí nám však ucelenější pohled na jeho úlohu v moravské společnosti první poloviny 13. století. Prozatím nejpodrobněji se osobě Přemysla věnoval Beda Dudík: Dějiny Moravy a Václav Novotný: České dějiny. I/3. Z dílčích studií například Martin Wihoda: Geneze městského zřízení a Eva Barborová: Postavení Moravy v českém státě doby předhusitské (1182–1411) a okrajově Josef Žemlička: Počátky Čech královských (1198–1253). Vzorovou historickou monografií je pro mě práce Martina Wihody Vladislav Jindřich, na kterou bych chtěl navázat. Inspirací pro úvahy a otázky jak psát historickou biografii od Jacques Le Goff a jeho dílo Svatý Ludvík. Příkladem je rovněž práce Olafa Radera: Fridrich II. Sicilský a z domácí produkce předně Václav II. od Libora Jana, Přemysl Otakar II. od Josefa Žemličky a Vratislav II. od Vratislava Vanička. Množství nejen pramenů, ale i literatury naznačuje možnosti zkoumání markraběte Přemysla.

III. Struktura a metodika práce

Disertační práce o moravském markraběti Přemyslovi by tak měla mít formu historické monografie zaměřené na život a dílo markraběte Přemysla. Celá práce bude rozdělena do čtyř základních částí. První z nich by měla být úvodem do problematiky s vymezením tématu a stavem poznání. Základní otázky by tak mohly znít, jaké bylo dědictví markraběcí Moravy a jaký měl vztah k Moravě markrabě Přemysl? Stěžejním je tak rovněž i vztah Přemysla a jeho bratra Václava I.

V druhé části bych rád popsal Přemysla jako dědice, jeho postavení v přemyslovské rodině, jak vyrůstal v době, kdy se jeho otec snažil vymazat památku na svého prvorozeného syna Vratislava ze svazku s Adélou Míšeňskou a cestu k vladařské činnosti Přemyslových bratří Václava I. a Vladislava. Vztahy Čech a Moravy i obou zemí v říši římsko-německé a role Vladislava jako moravského markraběte. Otázkou zde zůstává, jak si představoval Přemysl Otakar I. rozdělení moci v zemi mezi českým králem a moravským markrabětem.

Třetí část by se měla věnovat Přemyslovi jako Markraběti. Jeho nelehkým počátkům, kdy byl ve stínu otce až do jeho smrti v roce 1230 a následnému problematickému vztahu k bratrovi Václavovi. Což se ukázalo hned v zahraniční politice Přemysla a ve vztahu k jeho švagrovi rakouskému vévodovi Fridrichovi Bojovném. S rakouským vévodou se Přemysl postavil proti Václavovi I. Čeho chtěl tímto dosáhnout? Cílem by nicméně molo být zmapování celého konfliktu a role matky Konstancie jako prostředníka usmíření a dále snaze nalezení příčin a odpovědí celého konfliktu. Dále zmapování nemalého množství listin pro církevní instituce a následnou druhou vzpouru proti Václavovi, v jejímž důsledku musel odejít Přemysl do uherského exilu, odkud snad i díky uherskému králi Bělovi IV. jako zprostředkovateli smíření se vrátil zpět na Moravu. Zde je rovněž zajímavé nejen Václavovo usmíření se vzpurným bratrem, ale i přenechání dílu Moravy. Dále Přemyslova následná izolace a smrt,

kde nebylo zřejmě respektováno jeho přání o místě pohřbu ve velehradském klášteře, neboť byl nakonec uložen v klášteře v Tišnově.

Poslední část práce bude věnována odkazu markraběte Přemysla - zemi. Jak vypadala země pod jeho správou a rovněž Přemyslova zakladatelská činnost kláštera Tišnovského i jeho vztahu k mocným země. Vzpomínky, které nám zanechali na markraběte Přemysla doboví zpravodajové, ale i místa paměti s ním spojená. Kdy z listin lze vysledovat místa pobytu a častých zastavení. Zde by bylo prospěšné jednotlivá místa navštívit a zmapovat je, rovněž by tak mohlo jít i o dílčí výstupy z disertační práce, jež by mohly být nápomocny při zkoumání markraběte Přemysla a nalézt odpovědi na problematické otázky. Čím byl markrabě Přemysl? Mohl být jen rebellem narušujícím politické plány svého bratra krále Václava I.? Nebo důstojně navázal na aktivity svého strýce Vladislava Jindřicha? Jakým způsobem tedy zasáhl do moravských poměrů? Tato disertační práce by tak měla být uceleným dílem věnovaným Moravskému markraběti Přemyslovi a jeho světu.